

УДК 633.111.1«324»:631.527.5:631.524.86

СТІЙКІСТЬ СОРТІВ І F₁ ПШЕНИЦІ ПРОТИ СЕПТОРІОЗУ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ

Осьмачко О.М., Власенко В.А.

Сумський національний аграрний університет

Мета досліджень полягала у вивченні генетичного різноманіття колекції сортів пшениці м'якої озимої та їх гібридів за стійкістю проти септоріозу в умовах природного інфекційного фону північно-східного Лісостепу та формування робочої колекції генотипів для створення нового селекційного матеріалу.

У 2013-2014 роках провели тестування колекційних зразків пшениці м'якої озимої за стійкістю проти септоріозу. Досліджувані сорти розподілилися на чотири групи: 8,8 % – високо сприйнятливі (2-3 бали), 40,0 % – сприйнятливі (3-4 бали), 33,6 % – слабо сприйнятливі (бал 5), 16,8 % – стійкі (6-7 балів). Виділено три сорти, стійкість яких склала 7 балів – Смуглянка, Миронівська золотоверха та Оберіг миронівщини, а також 18 сортів зі стійкістю 6 балів – Веснянка, Золотоколоса, Калинова, Ремеслівна, Зимоярка, Деметра, Колос миронівщини, Миронівська 67, Крижинка, Столична, Елегія, Куяльник, Сирена одеська, Українка одеська, Турунчук, Актер, Ларс. Ці сорти представляють цінність для практичної селекції з стійкістю до збудника септоріозу в умовах північно-східного Лісостепу.

За результатами гібридологічного аналізу виявлено 3,6 % гібридних комбінацій з високою стійкістю (8,5 балів). Стійкість 7-6 балів до збудника септоріозу мали 46,4 % гібридів. Слабо сприйнятливими були 35,7 % гібридів. Сприйнятливими виявились (14,3 %) комбінацій.

На основі показника ступеня фенотипового домінування виявлено, що серед гібридних комбінацій 32,1 % проявили наддомінування, 14,3 % – часткове позитивне домінування, 14,3 % – проміжне успадкування ознаки, 21,4 % – часткове від'ємне домінування, 17,9 % – депресію.

Найбільшу цінність у селекції пшениці м'якої озимої на стійкість до септоріозу становлять гібридні комбінації з проявом наддомінування ($h_r = 1,2-18$) реципроні – Золотоколоса / Овідій, Веснянка / Калинова, а також прямі – Золотоколоса / Астет, Золотоколоса / Куяльник, Золотоколоса / Косоч, Крижинка / Ремеслівна та обернена – Подолянка / Золотоколоса. З цих дев'яти комбінацій у п'яти материнські форми і у трьох батьківські є носіями 1AL / 1RS транслокації та у однієї і батьківська, і материнська форми – 1BL/1RS. У цій групі стійкість гібридів була вищою за показники батьківських форм.

Домінування батьківської форми ($h_r = 0,8-1$) виявлено у чотирьох реципронних комбінаціях: Досконала / Золотоколоса, Царівна / Золотоколоса, Астет / Золотоколоса, Веснянка / Поліська 90. У трьох комбінаціях тут батьківська форма є носієм 1AL/1RS транслокації і у однієї материнська.

Проміжним успадкуванням ($h_r = \text{від } -0,5 \text{ до } 0,3$) характеризувались прямі комбінації – Золотоколоса / Царівна, Крижинка / Розкішна та обернені – Вільшана / Золотоколоса, Антонівка / Золотоколоса. З них у однієї комбінації материнська форма та у двох батьківська є носієм 1AL/1RS транслокації.

Часткове від'ємне успадкування ($h_r = \text{від } -1 \text{ до } -0,6$) характерне для гібридних комбінацій – Золотоколоса / Досконала, Золотоколоса / Вільшана, Золотоколоса / Антонівка, Косоч / Золотоколоса, Поліська 90 / Веснянка, Ремеслівна / Крижинка. У трьох комбінаціях материнська форма з 1AL/1RS транслокацією, а у двох батьківські та у однієї батьківська і материнська з 1BL/1RS.

Тип успадкування «депресія» ($h_r = \text{від } -1,2 \text{ до } -9$) виявлено у таких гібридів: Куяльник / Золотоколоса, Золотоколоса / Подолянка, Веснянка / Васирина, Васирина / Веснянка і Розкішна / Крижинка. З п'яти комбінацій чотири з 1AL/1RS транслокацією і одна з 1BL/1RS транслокацією. У цій групі стійкість гібридів була нижчою за показники батьківських форм.